

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย การพัฒนาการเรียนรู้ เรื่อง การปรับปรุงรายการ วิชา หลักการบัญชีขั้นต้น ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยได้เรียบเรียงตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 1.การพัฒนาการเรียนรู้
2. แผนการจัดการเรียนรู้
3. กระบวนการกลุ่มร่วมมือแบบ
- 4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.การพัฒนาการเรียนรู้

1.1 ความหมายการพัฒนา

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) อธิบายความหมายของการพัฒนา ไว้ว่า การพัฒนา หมายถึงทำให้เจริญ ดิน ปรัชญพฤทธิ (2549) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า เป็นการเพิ่มขึ้นของทักษะและความสามารถ การมีความเป็นอิสระมากขึ้น การมีความคิดสร้างสรรค์ การควบคุมตนเอง การมีความรับผิดชอบ และความอยู่ดีกินดี นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการยกระดับความเป็นอิสระของระบบและปัจเจกบุคคลที่จะใช้ดุลพินิจในการเลือกทางเพื่อเลือก (Alternatives) หลาย ๆ ทาง โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือผลกระทบของสภาพแวดล้อมแต่เพียงฝ่ายเดียว

1.2 ความหมายการเรียนรู้

มนุษย์สร้างประสบการณ์จากกระบวนการเรียนรู้ ซึ่ง อารี พันธุ์มณี (2542) ได้กล่าวถึง ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝนมิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะหรือพิชวิทยาต่าง ๆ หรืออุบัติเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒนา สุขประเสริฐ (2539) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษา ซึ่งมีผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นในตัวผู้เรียนเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับประสบการณ์ใหม่ที่มีผลให้บุคคลนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมค่อนข้างถาวรเช่นเดียวกับ มาลี จุฑา (2544) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียน จากการเข้ารับกิจกรรมจนได้ร่วมประสบการณ์ใหม่ และเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร

1.3 ธรรมชาติของการเรียนรู้

มนุษย์มีชีวิตอยู่เพื่อการเรียนรู้ และเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างมีคุณภาพ การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น การเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์ และประสบการณ์ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่ง อารี พันธุ์มณี (2542) อธิบายถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการชนิดหนึ่งประกอบด้วย (1) จุดมุ่งหมายของผู้เรียน หมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนมุ่งหวัง (2) ความพร้อม เป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เรียนแต่ละคนรวมถึงวุฒิภาวะการเรียนรู้ด้วย (3) สถานการณ์ หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ การแปลความหมาย เป็นการศึกษาลู่ทางในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่เพื่อเข้าไปสู่จุดหมาย การลงมือกระทำ ผลที่ตามมา อาจจะประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เกิดความพอใจ หรือไม่ประสบผลสำเร็จก็ย่อมเกิดความไม่พอใจ และปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง ซึ่งกระทำใน 2 ลักษณะ คือ ปรับปรุงการกระทำของตนใหม่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย หรืออาจเลิกไม่ทำกิจกรรมนั้นอีก หรืออาจกระทำซ้ำๆ อย่างเดิมโดยไม่เกิดผลอะไรเลย ซึ่งสอดคล้องกับ มาลี จุฑา (2544) ที่กล่าวไว้ว่าธรรมชาติของการเรียนรู้มี 4 ขั้นตอน คือ (1) ความต้องการของผู้เรียน (2) สิ่งเร้าที่น่าสนใจ (3) การตอบสนอง และ (4) การได้รับรางวัล

1.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้

วรรณิ ลิ้มอักษร (2546) กล่าวว่าไว้ว่า ในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการศึกษาใดๆ ก็ตาม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ สรุปได้คือ

1. ตัวผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านต่างๆ ของผู้เรียน เช่น วัย เพศ สติปัญญา และความสามารถ เป็นต้น
2. กระบวนการเรียนรู้ คือ การกระทำ หรือพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียนในขณะที่กำลังเรียนเพื่อให้มีการเรียนรู้เกิดขึ้น โดยการรับสัมผัส การรับรู้ การซักถาม การคิดหาเหตุผล หรือการทดลองก็ได้ การกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นพฤติกรรมภายในหรือภายนอกก็ได้ และ
3. สถานการณ์ในการเรียนรู้ คือ สภาพการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนในขณะที่กำลังเรียน เช่น ความหิว ความเหนื่อยอ่อน ความกลัว แสงสว่าง ความเงิบหรือเสียงดัง เป็นต้น สภาพการณ์เหล่านี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยตรง แต่จะมีผลกระทบต่อผู้เรียนและกระบวนการเรียนเพราะทำให้สมาธิ ความพร้อม และความตั้งใจในการเรียนของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปได้

2.แผนการจัดการเรียนรู้

การนำหลักสูตรไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์รายละเอียด จากหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เชื่อมโยงกับหน่วยการเรียนรู้ ออกแบบการเรียนรู้เข้าสู่แผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับการเตรียมความพร้อมของครูผู้สอน เพื่อที่จะนำเสนอความรู้ให้กับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551 : 58) ได้ให้ความหมายของ แผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา/เจตคติ/ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไร

ดวงกมล สินเพ็ง (2551 : 79) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนหรือแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้พัฒนาคุณภาพตาม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ครูผู้สอนได้กำหนดไว้แผนการจัดการเรียนรู้มีหลายลักษณะ ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค
2. แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย
3. แผนการจัดการเรียนรู้รายคาบ

ชวลิต ชูกำแหง (2551 : 93) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล่วงหน้าอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของครูผู้สอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง โดยใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา เวลา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 43) ได้ให้ความหมายของการวางแผนและเตรียมการสอนไว้ว่า เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่า จะสอนใคร เนื้อหาใด สอนเมื่อใด สอนอย่างไร และเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะดำเนินการสอนตามที่วางแผนไว้ ผู้สอนจะต้องคิดวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียด รอบคอบ เหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่ได้กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี การวางแผนการเตรียมการสอนมีหลายลักษณะ เช่น การวางแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว การวางแผนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การวางแผนเรื่องหนึ่งการวางแผนครอบคลุมทุกเรื่อง ฯลฯ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2536 : 126) ได้ให้ความหมายของการวางแผนการสอน ไว้ว่า การวางแผนการสอนเป็นการเตรียมการสอนล่วงหน้า เพื่อให้การเรียนการสอนของนักเรียนบรรลุตามจุดหมายที่วางไว้

จากความหมายข้างต้น ผู้ศึกษาสามารถสรุปความหมายของคำว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า แผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพกับผู้เรียน

2.1 ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ (2551 : 58) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอนที่ดี วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา
2. ช่วยให้คุณผู้สอนมีคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่ทำไว้ล่วงหน้าด้วยตนเอง และทำให้คุณมีความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย
3. ช่วยให้คุณผู้สอนทราบว่าการสอนของตนได้เดินไปในทิศทางใด หรือทราบว่าจะสอนอะไร ด้วยวิธีใด สอนทำไม สอนอย่างไร จะใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อะไร และจะวัดผลประเมินผลอย่างไร
4. ส่งเสริมให้คุณผู้สอนไปศึกษาหาความรู้ ทั้งเรื่องหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ จะจัดและใช้สื่อแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนงานวัดและประเมินผล
5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอน (จัดการเรียนรู้) แทนได้
6. แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้และพัฒนาแล้วจะเกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษา
7. เป็นผลงานทางวิชาการที่แสดงถึงความชำนาญและความเชี่ยวชาญของคุณผู้สอนสำหรับประกอบการประเมินเพื่อขอเลื่อนตำแหน่งและวิทยฐานะครูให้สูงขึ้น

2.2 ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

สุวิทย์ มูลคำและคณะ (2551 : 59) ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีดังนี้

1. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ชัดเจน (ในการสอนเรื่องนั้น ๆ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณสมบัติอะไร หรือด้านใด)
2. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ชัดเจน และนำไปสู่ผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ได้จริง (ระบุบทบาทของคุณผู้สอนและผู้เรียนไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องทำอะไร จึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผล)

3. กำหนดสื่ออุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ไว้ชัดเจน (จะใช้สื่อ อุปกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้อะไรช่วยบ้าง และจะใช้อย่างไร)
4. กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลไว้ชัดเจน (จะใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลใด เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้นั้น)
5. ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ (ในกรณีที่มีปัญหาเมื่อมีการนำไปใช้หรือไม่สามารถกำหนดการจัดการเรียนรู้ตามแผนนั้นได้ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอนและผลการเรียนรู้)
6. มีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่
7. แปลความได้ตรงกัน แผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นจะต้องสื่อความหมาย ได้ตรงกันเขียนให้อ่านเข้าใจง่าย กรณีมีการสอนแทนหรือเผยแพร่ ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจ และใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้
8. มีการบูรณาการแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะสะท้อนให้เป็นการบูรณาการแบบองค์รวมของเนื้อหาสาระความรู้และวิธีการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกัน
9. มีการเชื่อมโยงความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ และนำไปใช้ในชีวิตจริงกับการเรียนในเรื่องต่อไป

3. การเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (Cooperative Learning)

3.1 ความหมายของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ (2541 : 8) กล่าวว่า วิธีการเรียนแบบร่วมมือผู้เรียนจะรวมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2 – 6 คน ซึ่งสมาชิกมีความรู้ความสามารถแตกต่างกันให้ผู้เรียนแบ่งปันความรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบต่อการเรียนของตนและเพื่อนด้วยผลสำเร็จของแต่ละคน เป็นความสำเร็จของกลุ่มด้วย

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 122) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนร่วมมือกันในการเรียน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ครูสอนบทเรียน
2. นักเรียน 4 คน ทำงานร่วมกันตามที่ครูกำหนด มีการเปรียบเทียบคำตอบ ซักถาม ตรวจสอบกัน
3. แนะนำให้คนเก่งอธิบายแบบฝึกหัดให้เพื่อน
4. เมื่อเรียนจบบทเรียนให้ทุกคนทำแบบทดสอบสั้น ๆ ด้วยตนเอง

5. ตรวจสอบผลการทดสอบ หาค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่ม

6. นักเรียนคนใดทำได้ดีขึ้น ครูจะชมเชย และกลุ่มใดทำได้ดีขึ้นก็จะได้รับคำชมเชย

รับคำชมเชย

จันทรา ดันติพงศานุรักษ์ (2543 : 36) กล่าวว่า การจัดการเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกันจนบรรลุผลตามเป้าหมาย ตลอดจนส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะหรือทีมตามระบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนการสอนของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ การทำงานร่วมกันด้วยความสุขและสร้างสรรค์

วัชรภรณ์ กองมณี (2546 : 19) ให้ความหมายว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์และร่วมมือกันรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสำเร็จจากการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

สุคนธ์ ทองแมน (2547 : 21) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 2 – 5 คน สมาชิกแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกันคือความสำเร็จของกลุ่ม

จากการศึกษาความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถเฉพาะตัวในการร่วมมือกันแก้ปัญหาต่าง ๆ นักเรียนรู้จักวิธีการทำงานกลุ่มการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยสมาชิกในกลุ่มตระหนักว่าแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

3.2 ความสำคัญของการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ หรือวิธีสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดหมายที่กำหนด การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้เป็นการพัฒนานักเรียนในด้านวิชาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับนักเรียน โดยให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มย่อยลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันจนประสบผลสำเร็จของจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ร่วมกันทุกคน ในปัจจุบันครูผู้สอนเป็นจำนวนมาก เน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านวิชาการ โดยไม่เน้นการพัฒนาทักษะทางสังคม นอกจากนี้ครูผู้สอนมักจะส่งเสริมให้นักเรียนแข่งขันหรือเรียนตามลำพัง ซึ่งการสอนทั้งสองอย่างไม่ได้คำนึงถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนคนอื่น ๆ ในชั้นสภาพการเรียนการสอนดังกล่าวก่อให้เกิดผล

เสียหายหลายประการแก่นักเรียนกล่าวคือการสอนแบบแข่งขันทำให้เกิดผู้ชนะและผู้แพ้ โดยผู้ชนะจะดีใจสำหรับผู้แพ้จะเสียใจ ซึ่งสัดส่วนของผู้ชนะจะมีน้อยกว่า ผู้แพ้มาก มีผลทำให้นักเรียนส่วนใหญ่เกิดความเครียดและไม่มีความสุขในการเรียน ส่วนการเรียนตามลำพังนั้นนักเรียนแต่ละคนจะตั้งหน้า ตั้งตาเรียน ไม่สนใจเพื่อรอบข้าง พยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ได้มากที่สุดไม่มีการช่วยเหลือใครจนทำให้เป็นคนไม่มีน้ำใจ และไม่มียุทธศาสตร์แต่การจัดการเรียนแบบการจัดการเรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้เท่ากับเป็นการเตรียมนักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 122) กล่าวถึงข้อดีของการเรียนแบบร่วมมือกันไว้หลายประการ คือผู้เรียนได้ร่วมกันเรียนรู้ได้ดี การซักถามทำให้เกิดความกล้าและได้ทราบคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจหรือยังไม่กระจ่าง การอธิบายให้เพื่อนฟัง จะทำให้ผู้อธิบายมีความแม่นยำในเรื่องที่เรียนมากขึ้น เพื่อน ๆ ที่ฟังเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ผู้เรียนได้พัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คนอ่อนได้เรียนรู้จากคนที่เก่งกว่าซึ่งมีความตั้งใจช่วยเหลือเพื่อน ๆ เพื่อยกระดับผลงานของกลุ่มให้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2544 : 40) ได้กล่าวว่าการเรียนแบบร่วมมือ มีความสำคัญต่อนักเรียนดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกทุกคน เพราะทุกคนร่วมมือในการทำงานกลุ่ม และทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน
2. สมาชิกทุกคนมีโอกาส คิด พูด แสดงออก แสดงความคิดเห็น และลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน
3. ส่งเสริมให้การช่วยเหลือกัน เช่น นักเรียนที่เก่งช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่เก่ง ทำให้นักเรียนที่เก่งเกิดความภาคภูมิใจ รู้จักเสียสละเวลา ส่วนคนที่ไม่เก่งเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจ ของเพื่อน
4. ส่งเสริมให้รู้จักคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเลือก เพราะมีการเรียนร่วมกันคิด เกิดการระดมความคิด นำข้อมูลมาพิจารณาร่วมกัน
5. ส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่นการอยู่ร่วมกันด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกันและกัน อีกทั้งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

จันทรา ดันติพงศานุรักษ์ (2543 : 37) กล่าวว่า การจัดการเรียนแบบร่วมมือมีข้อดีมีคุณลักษณะและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในลักษณะและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวไว้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาความเชื่อมั่นของนักเรียน
2. ช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียน
3. ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
4. ช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียน
5. ทำให้นักเรียนมีวิสัยทัศน์ หรือมุมมองกว้างขึ้น
6. ช่วยให้นักเรียนมีการปรับตัวในสังคมที่ดีขึ้น

สุคนธ์ ทองแมน (2547 : 29) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือว่าการเรียนแบบร่วมมือสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการเรียนรู้ทักษะทางสังคม เป็นการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ทำให้มีความเข้าใจลึกซึ้ง ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ มีความสำคัญคือ ทำให้นักเรียนมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบงานของตนเองและงานส่วนรวม ร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มของนักเรียน มีทักษะการทำงานกลุ่ม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตัวเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีเจตคติที่ดีต่อกัน

3.3 องค์ประกอบพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะมีประสิทธิภาพถ้าสมาชิกภายในกลุ่มมองเห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 5 ประการ คือ (กรมวิชาการ. 2544 : 5 – 8)

1. ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของนักเรียนในทางบวก หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มทำงานมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน นั้น มีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลต่าง ๆ ในการทำงาน ทุกคนมีบทบาท หน้าที่และประสบความสำเร็จร่วมกัน ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก ได้หลายวิธีเช่น

1.1 การกำหนดเป้าหมายของกลุ่มแต่ละคนลงมือเรียนและต้องแน่ใจว่าสมาชิกคนอื่นเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน

1.2 การกำหนดรางวัลร่วมกัน ถ้าทุกคนได้ทำตามเกณฑ์ที่ครูกำหนดไว้แต่ละคนจะได้รับคะแนน Bonus เท่าเทียมกันทุกคน

1.3 การกำหนดให้ใช้วัสดุ อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนอื่น ๆ ร่วมกัน แต่ละคนจะได้วัสดุเพียง 1 ส่วนของทั้งหมดที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานกลุ่ม

1.4 การกำหนดบทบาทสมาชิกในกลุ่มให้แต่ละคนมีหน้าที่ในกลุ่ม เช่น ผู้อ่าน ผู้ตรวจสอบ ผู้บันทึก ผู้ให้กำลังใจ ผู้จัดหาวัสดุ

2. การปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานกลุ่ม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนช่วยเหลือสมาชิกให้ประสบความสำเร็จ โดยทำกิจกรรมต่อไปนี้

2.1 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2.2 อธิบายความรู้ให้เพื่อนในกลุ่มฟัง

กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ให้นักเรียนได้ติดต่อกันโดยตรง เป็นการแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิด และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะทำให้เกิดลักษณะการทำงานกลุ่มที่มีสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

3. การตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อตรวจสอบให้แน่ใจว่าสมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่ม ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีเช่น

3.1 ดูแลเพื่อน ๆ ให้ปฏิบัติตามหน้าที่

3.2 รักษาระเบียบในการทำงานและรักษาเวลา

3.3 ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ผู้อื่น

3.4 กำหนดหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในกลุ่มตามความเหมาะสม

3.5 การทดสอบรายบุคคล

3.6 สุ่มถามปากเปล่าสมาชิกในกลุ่ม หรือสุ่มตรวจงานของสมาชิกในกลุ่ม

3.7 สังเกตและบันทึกการทำงานของสมาชิก

3.8 กำหนดให้สมาชิก 1 คน ในกลุ่มเป็นผู้ตรวจสอบความเข้าใจของสมาชิกเกี่ยวกับงานกลุ่ม

4. ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย เป็นทักษะที่นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานกลุ่มประสบความสำเร็จ เช่น

4.1 การทำความรู้จักและไว้วางใจผู้อื่น

4.2 การสื่อสารที่ถูกต้องและเที่ยงตรง

4.3 การใช้ภาษาสุภาพ เหมาะสมกับโอกาส

4.4 การให้กำลังใจในการทำงานร่วมกันด้วยคำพูดหรือการแสดงความ

สนใจ

4.5 การยอมรับและช่วยเหลือกัน

4.6 การแก้ปัญหาความขัดแย้ง

5. กระบวนการกลุ่ม ทุกคนที่เป็นสมาชิกจะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนของสมาชิกในกลุ่ม

3.4. รูปแบบการสอนแบบร่วมมือ

รูปแบบการสอนแบบกลุ่มร่วมมือมีหลายกลุ่มแนวคิดแต่กลุ่มของกลุ่มสลาวินเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายมีดังต่อไปนี้

1. STAD (Student Teams Achievement Division) เป็นรูปแบบการสอนที่พัฒนาโดย Slavin มีการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 คน ระดับความสามารถแตกต่างกัน (Heterogeneous Teams) คือ นักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ครูกำหนดบทเรียนและการทำงานของกลุ่มไว้แล้ว โดยครูทำการสอนบทเรียนให้นักเรียนทั้งชั้น แล้วให้กลุ่มทำงานกำหนด นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน เด็กเก่งช่วยตรวจงานและอธิบายเพื่อให้เข้าใจถูกต้องก่อนการสอบของสมาชิกในกลุ่มมาหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนฐาน และมีการให้รางวัลกลุ่มที่ทำคะแนนได้ดีกว่าเดิม มีการให้รางวัลกับกลุ่มที่ได้คะแนนสูงถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. TGT (Teams-Games-Tournament) เป็นรูปแบบการสอนที่คล้ายกับ STAD แต่เป็นการจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้นโดยการใช้การแข่งขันเกมทางวิชาการแทนการทดสอบย่อย การแข่งขันเกมทางวิชาการจะมีการจัดนักเรียนเข้าเป็นกลุ่มที่มีความสามารถเท่า ๆ กัน (Homogeneous Tournament Teams) มาแข่งขันเกมทางวิชาการ ซึ่งมีการเคลื่อนย้ายกลุ่มใหม่ทุกสัปดาห์หรือคาบ โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล คะแนนของกลุ่มจะได้จากคะแนนของสมาชิกที่ไปแข่งขันทางวิชาการร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์และมีการให้รางวัลกับกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ

3. TAI (Team Assisted Individualization) เป็นรูปแบบการสอนที่ผสมผสานแนวคิดระหว่างการร่วมมือกับการเรียนรู้กับการสอนรายบุคคล (individualized instruction) รูปแบบของ TAI จะเป็นการประยุกต์ใช้กับการสอนคณิตศาสตร์ สำหรับระดับประถมปีที่ 3 - 6 สมาชิกกลุ่มมี 4 คน มีการจัดกลุ่มนักเรียนเหมือน TGT แต่ไม่มีการแข่งขันเกมทางวิชาการ แต่ครูเรียกเด็กที่มีความรู้ระดับเดียวกันของแต่ละกลุ่มมาสอนตามความยากง่ายของเนื้อหา วิธีที่สอนจะแตกต่างกันเด็กกลับไปกลุ่มของตน และต่างคนต่างทำงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนต่างทำข้อสอบโดยไม่มีการช่วยเหลือ มีการให้รางวัลกลุ่มที่ทำคะแนนได้ดีกว่าเดิม

4. CIRC (Cooperative Interracial Reading and Composition) เป็นรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้แบบผสมผสานที่มุ่งพัฒนาขึ้นเพื่อสอน การอ่านและการเขียนสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโดยเฉพาะ สมาชิกในกลุ่มมี 4 คน มีพื้นความรู้เท่ากัน 2 คน อีก 2 คนก็เท่ากัน แต่ต่างระดับความรู้กัน 2 คน ครูจะเรียกคู่ที่มีความรู้ระดับเท่ากันจากทุก

กลุ่มมาสอน แล้วให้กลับเข้ากลุ่มจากนั้นให้คู่ต่อไปจากทุกกลุ่มมาสอนอีก คะแนนของกลุ่มพิจารณาจากคะแนนสอบของสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล

5. Jigsaw ผู้ที่คิดค้นการสอนแบบ Jigsaw เริ่มแรกคือ Elliot-Aronson และคณะ (1978) หลังจากนั้น Slavin ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับขยายเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายความรู้ความเข้าใจมากกว่าพัฒนาทักษะ เทคนิคนี้ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 สมาชิกในกลุ่มมี 6 คนความรู้ต่างระดับกันสมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ ในหัวข้อที่ต่างกันออกไป แล้วทุกคนกลับมากลุ่มของตน สอนเพื่อนในสิ่งที่ตนไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ มา การประเมินผลเป็นรายบุคคล แล้วรวมเป็นคะแนนของกลุ่ม อาจเรียกวิธีการนี้ว่าการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือโดยข้ามกลุ่ม

3.5. ประโยชน์ของการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือ

จันทรพีญู เชื้อพานิช (2542 : 34 – 35) ได้สรุปถึงการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือมีประโยชน์ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก เพราะทุกคนร่วมมือกันในการทำงานก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด จึงส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิด พูด แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน ทำให้เข้าใจต่อเนื้อหาวิชาที่เรียนอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลากหลายต่อกันและกัน มีการรับรู้ปัญหาและทางเลือกในการแก้ปัญหา มีส่วนส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิดและความเข้าใจที่ลึกซึ้ง นักเรียนคนที่อธิบายให้เพื่อนฟังก็ยิ่งเข้าใจในเนื้อหาสาระยิ่งขึ้น
3. ช่วยส่งเสริมให้ความช่วยเหลือกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเด็กไม่เก่ง ทำให้เด็กเก่งภาคภูมิใจรู้จักสละเวลา ส่วนเด็กไม่เก่งเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างเพื่อนในด้านต่าง ๆ เช่น ลักษณะนิสัย เพศ ความสามารถ ระดับของสังคมและลักษณะแตกต่างกันด้านอื่น ๆ ของเพื่อน ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างเพื่อน
4. พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำจากการร่วมกันคิดทุกคน ทำให้เกิดการระดมความคิดนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อประเมินคำตอบที่เหมาะสมที่สุด เป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันคิดหาข้อมูลให้มากมีการวิเคราะห์ และตัดสินใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะทางการสื่อสาร ที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในด้านความเป็นผู้นำกับเพื่อนภายในกลุ่ม

5. ส่งเสริมเจตคติที่ดีเนื่องจากมีทักษะทางสังคม เข้าใจกันและกัน อีกทั้งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานกลุ่ม สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น จึงช่วยให้มีเจตคติที่ดีมากกว่าต่างคนต่างเรียน

6. ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของตนเองและมีความภาคภูมิใจตนเอง เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ทำให้แต่ละคนเกิดความภาคภูมิใจตนเอง เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ทำให้แต่ละคนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง นักเรียนที่อ่อนมีความพยายามมากขึ้น เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม

7. การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางเนื่องจากการที่สมาชิกได้ปรึกษากันภายในกลุ่ม ร่วมกันแก้ปัญหา มีการเสนอแนะ ชักถาม ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์การเรียนรู้จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง

8. เรียนด้วยความเพลิดเพลิน เนื่องจากการทำกิจกรรมร่วมกันภายในกลุ่ม ก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความช่วยเหลือกัน มีความเป็นกันเองมากขึ้น ทำให้นักเรียนภายในกลุ่มมีความเพลิดเพลินในการเรียนร่วมกัน

9. ใช้ในการดำรงชีวิต เนื่องจากการที่นักเรียนได้มีประสบการณ์ร่วมกลุ่มกันเรียน เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำความรู้ไปเป็นแนวทางการประกอบอาชีพในอนาคตต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปราณี เจริญกุล (2541:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้วิชาบัญชี 2 เรื่อง การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับสินค้า ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โดยวิธีเอส ที เอ ดี ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนรู้วิชาบัญชี 2 เรื่องการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับสินค้า ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โดยวิธีเอส ที เอ ดี ผล ที่พัฒนาขึ้นให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียนหลังการทดลองสอนแล้วพบว่าผลการทดสอบของนักเรียนทุกคนได้คะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ขึ้นไป

อาทิตย์ มูรี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้เรื่องวรรณยุกต์ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาพบว่า แผนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เรื่องวรรณยุกต์ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.95/83.77 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ดัชนีประสิทธิผลของแผนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้เรื่องวรรณยุกต์ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าร้อยละ 65.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50

ธัญพร ประคองศรี (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาเรียนรู้คำศัพท์
ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีสอนแบบโครงงาน ผลการศึกษาพบว่า (1.)
คะแนนการเรียนรู้ศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีสอนแบบโครงงาน
หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (2.) ความสามารถในการทำงาน
โครงงานคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับดีมาก (3.) เจตคติของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อวิธีการสอนแบบโครงงานอยู่ในระดับมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY